

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק יש נוחלין
חלק ה'
קלד: עד קלט:

מפתח

דף קלד:	3
רשב"ם ד"ה ומשני התם ובא"ד דאהני דבורי' וד"ה הכא אתי	3
דף קלה:	8
רשב"ם ד"ה למאי ניהוש	8
תד"ה הכי גרסינן	9
תד"ה אביי אמר	10
דף קלה:	12
רשב"ם ד"ה הרי זה אינו כלום	12
דף קלו:	13
רשב"ם ד"ה ואלו היתה קבלה ובדידן ד"ה מוכיח עליו	13
דף קלו:	14
תד"ה לא קנה ותד"ה והתניא	14
דף קלז:	19
תד"ה לא החזירו ובא"ד אבל רבא סבר	19
דף קלח:	25
תד"ה כאן בצווח מעיקרא	25
דף קלט:	28
תד"ה גבי יובל וד"ה התם אינהו אפסידו אנפשייהו	28

דף קלד:

רשב"ם ד"ה ומשני התם ובא"ד דאהני דבורי' וד"ה הכא אתי

(1) הקדמה א'

(א) אשה עומדת בחזקת זקוקה ליבם היכא דאיכא הני ב' חזקות ביחד:

(1) חזקת אחי

(2) וחזקת לא בני

(ב) אשה עומדת בחזקת שאינה זקוקה ליבם היכא דאיכא לכל הפחות חד מהני תרי חזקות:

(i) חזקת לא אחי

(ii) חזקת בני

(2) הקדמה ב'

(א) חלק א'

(i) במקרה דאשה אינה בחזקת זקוקה ליבם

(1) משום

(א) דאע"פ דאיכא חזקת לא בני

(ב) מיהת איכא חזקת לא אחי

(ii) מהימן בעל למימר יש לי בנים

(1) משום

(א) דמימרי' זו מתאמת לחזקה שלה דאינה זקוקה ליבם

(ב) ועוד -- כדנבאר בחלק ב'

(i) אף אלו היתה בניגוד לחזקה שלה

(ii) ה' מהימן מכח מיגו דאי בעי פוטרה מיבם ע"י גירושין

(iii) ברם אין בעל מהימן למימר יש לי אחין

(1) משום

(א) דמחמת דכבר איכא חזקת לא בני

(i) מימרי' זו

1. תחייבה ביבם

2. והלכך מימרא זו עומדת בניגוד לחזקה דילה דאינה זקוקה ליבם

(2) ועוד דלית לי' לבעל מיגו

(ב) חלק ב'

(i) במקרה דאשה עומדת בחזקת זקוקה ליבם

(1) משום

(א) דאיכא חזקת אחי

(ב) וגם חזקת לא בני

(ii) מהימן בעל למימר יש לי בנים או אין לי אחין

(1) דאע"ג

(א) דמימרי' זו עומדת בניגוד לחזקה שלה דזקוקה ליבם

(ב) מ"מ מהימן מיגו דאי בעי פוטרה מיבם ע"י גירושין

(ג) חלק ג'

(i) שאלה

(1) במקרה דאשה עומדת בחזקת זקוקה ליבם

(א) דאיכא חזקת אחי

(ב) וגם חזקת לא בני

(2) ואמר בעלה (מימרא א') יש לי בנים או אין לי אחין

(א) והימנין לי' מכח מיגו כדאמרן

(3) האם מצי בעל לחזור ולמימר (מימרא ב')

(א) דאכן זקוקה ליבם היא

(ב) מחמת

(i) דיש לי אחי (היכא דבמימרא א' אמר דאין לי אחי)

(ii) או דאין לי בני (היכא דבמימרא א' אמר דיש לי בני)

(ii) תשובה ע"פ ברייתא בקידושין

(1) רבי

(א) בעל אינו מהימן במימרא ב'

(ב) מחמת דמימרי' א' כבר כלתה לחזקת יבום דילה

(i) ונכנסה בחזקת שאינה זקוקה ליבם

(ג) ויש לה

(i) אותו דין דיש לה לכל אשה דעומדת בחזקה דאינה זקוקה ליבום

(ii) דאין בעלה מהימן לפרק חזקה דילה

(2) ר' נתן פליג ארבי

(א) בעל מהימן במימרא ב'

(ב) דאכתי יש לו נאמנות מצד חזקה ראשונה דידה דזקוקה ליבום

(ג) והאי חזקה לא נתפרקה לגמרי ע"י מימרא א' דילי'

(3) רשב"ם

(א) ניהדר למקרה

(i) דאשה שהיא בחזקת אינה זקוקה ליבם

(1) מחמת

(א) דאע"ג דאיכא חזקת לא בני

(ב) מ"מ איכא נמי חזקת לא אחי

(ii) ואתא בעלה וקאמר דיש לי בנים

(iii) וקבענו דמהימן

(1) מכח חזקתה דאינה זקוקה ליבום

(2) וגם מכח מיגו דילי'

(ב) שאלה

(i) למאי נ"מ הא דקאמר בעלה דיש לי בנים

(ii) הרי אף ללא מימרא דילי' אינה זקוקה ליבום

(ג) תשובה

(i) מהני לה מימרא דידי'

(1) כדי דאם לאח"כ יבא איניש אחרינא ויאמר אחוהי דמיתנא הוינא

(2) דלא מהימנינן לי'

(ii) מחמת

(1) דאף אם בקושטא קאמר דאחוהי דמיתנא הוינא

(2) עדיין עומדת בחזקת שאינה זקוקה ליבום מצד מימרי' דבעל דיש לו בנים

(3) {שים לב

(א) דמשמע אלו הוי בחזקת לא בני ומפרק חזקת אינו זקוקה דידה הוי נאמן

(ב) וקושיית מהרש"א א בזה מובנת ונייתי לה להלן}

(iii) נמצא כמבואר ברשב"ם

(1) דאהני דבורי' דבעל לאחזוקי לחזקה קמייתא

(א) ולגרסת מהרש"א: " {ד} לאו כל כמיני' {דהאי איניש אחרינא} {ד} {כבר} אהני דבורי' {כלומר דבעל} לאחזוקי לחזקה קמייתא

(2) וגם דלא אהני דבורי' דהאי איניש אחרינא לאחזוקי לחזקה קמייתא דהוקם ע"י בעל

(א) ולגרסת מהרש"ל: "לאו כל כמיני' {דהאי איניש אחרינא} {ל} אהני דבורי' {דאותו

איניש אחרינא} לאחזוקי לחזקה קמייתא

(4) מהרש"א ד"ה ומשני התם

(א) קשיא

(i) אמרת דאלו לא הוי אמר בעל מכבר דיש לו בנים

(ii) הוי מהימנינן לי' לאותו איניש דקאמר אחוהי דמיתנא הוינא

(ב) ותיקשי

(i) הרי באותה שעה דאתא האי איניש עדיין בחזקת אינה זקוקה עומדת

- (1) דבגוונא דאיכא חזקת לא אחי עומדים
- (ii) ותיקשי דאמאי הוי מהימנין לי'
- (1) הרי קבענו דאפילו בעל לא מהימן לפרק חזקה דילה בלי מיגו
- (ג) ועיין בטור
- (i) דלא זו בלבד
- (1) דאיניש אחרינא אינו נאמן לומר אחוהי דמיתנא אנא
- (ii) אלא אף זו
- (1) דאינו מהימן אפילו בסיוע דעד אחד
- (ד) תירוצ
- (i) מוכרח כשיטת רא"ש
- (1) לעולם לא הוי מהימנין לאיניש אחרינא אף אלו לא קאמר בעל דיש לי בנים
- (2) ומ"מ אהני לה מימרא דבעל דיש לו בנים
- (3) במקרה דלאח"כ אתו בי תרי ואמרי דיש לו אחין
- (4) דאפ"ה אינה זקוקה ליבום
- (5) דכבר הימנוהו לבעל דקאמר דיש לו בנים
- (5) גמרא
- (א) בין במשנה דידן בין במשנה בקידושין כתיב "האומר זה בני נאמן"
- (ב) וצריכי לתרוייהו
- (i) איצטריך למשנה דקידושין
- (1) דמיירי באשה דעומדת בחזקת שאינה זקוקה ליבום
- (א) דאע"ג דמוחזק בלא בני מ"מ מוחזק בלא אחי
- (ב) ובעלה מהימן למימר דיש לו בנים
- (ג) דמימרי' אינה עומדת בניגוד לחזקה דילה
- (ii) ואיצטריך למשנה דידן
- (1) דמיירי באשה דעומדת בחזקת זקוקה ליבם
- (א) דאיכא חזקת אחי וחזקת לא בני
- (2) ואין בעלה מהימן למימר דיש לו בנים אלא מכח מיגו
- (6) רשב"ם
- (א) בסיפא דמשנה דידן כתיב "יש לי אחין אינו נאמן"
- (ב) עכשיו
- (i) מאחר שקבענו דמיירי בחזקת זקוקה ליבם
- (ii) דאיכא חזקת אחי וחזקת לא בני
- (ג) לא מצי סיפא לאישתעי בדיני יבום

- (i) דאלו כן אינו מוסיף בעל בדיבורי' כלום
(ii) דהרי אף בלא דבורי' עומדת בחזקת אחי
(7) מהרש"א ד"ה הכא אתי

(א) קשיא

- (i) ניהדר לר' נתן דקבענו דבכרייתא בקידושין קא אמר
(1) דהיכא דלכתחלה היתה בחזקת זקוקה ליבם
(2) מהימן בעלה למימר יש לי אחין
(ii) והתם נמי תיקשי דמאי קא מוסיף בעל בדיבורי'

(ב) תירוץ

- (i) כבר ביררנו דהתם מיירי
(1) דלאחר דהיתה בחזקת זקוקה ליבם
(2) אתי בעל וקאמר אין לי אחי
(3) והימנוהו מצד מיגו
(4) ואוקי לה בעל בחזקת אינו זקוקה ליבם
(ii) והלכך
(1) השתא דקא הדר בעל ואמר דאכן זקוקה ליבם
(2) אכן מוסיף בדיבורי'
(iii) ועיין לעיל

- (1) דביררנו טעמא דלשיטת ר' נתן מהימן בעל ליהדר ולאוקמה בחזקת זקוקה ליבם

דף קלה.

רשב"ם ד"ה למאי ניחוש

(1) גמרא דף קלד:

- (א) מהימן אדם לומר זה בני לפוטרה לאשתו מיבום
- (ב) מיגו דאי בעי לשקר מצי לפוטרה ע"י גירושין

(2) תוספות ד"ה הואיל בידו לגרשה

(א) קשיא

(i) אם ה' מגרשה היתה פסולה לכהונה

(ii) והלכך

(1) ניחוש דלמא עדיף לי' לשקר ולמימר דיש לי בנים

(2) דבההיא טענה אינו פוסל לה

(iii) ואמאי אמרת דאי בעי משקר וכו'

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) כיון דנאמנות דידי' תלוי' על מיגו דגירושין

(ii) פסולה לכהונה אף אי טעין יש לי בנים

(iii) ולהכי נאמן בהאי מיגו דלא קא מירווח ע"י שמשקר

(3) גמרא דידן

(א) ההוא דהוה קא שכיב וקאמר איתתי חזיא לכהנא רבא

(ב) דנין לי' כאילו אמר גרשתי את אשתי ונאמן דאי בעי מגרש לה

(4) רשב"ם

(א) מיהו אסורה לכהונה

(i) דהרי בטענת גירושין פטרתה לשוק

(ii) ולא פטרה לשוק בטענת יש לי בנים

(5) מהרש"א

(א) נראה מדברי רשב"ם

(i) דאילו הוה ההוא דקא שכיב אמר יש לי בנים

(ii) היתה מותרת לכהונה מטעם מיגו דאי בעי מגרש לה

(iii) אע"פ דאלו גרש לה פסולה לכהונה

(ב) הרי דרשב"ם פליג אדברי תוספות דלעיל

תד"ה הכי גרסינן

(1) תוספות

(א) "והא איכא סהדי"

(i) משמעו

(1) "הא אנן יודעין דאיכא סהדי"

(ii) ועוד איכא למישמע מינה

(1) "ניחוש דלמא איכא סהדי"

(iii) אבל אין משמעו

(1) "הרי איכא קלא דאיתנהו סהדי"

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאחר דיכולין למישמע מינה "ניחוש דלמא איכא סהדי"

(ii) אמאי ליכא למישמע מינה נמי: " הרי איכא קלא דאיתנהו סהדי"

תד"ה אביי אמר

(1) תוספות

(א) קשיא

(i) רב יהודה בבבא קמא קי"ה. ס"ל דברי ושמא ברי עדיף

(ii) ותיקשי דבב"ק מו. קאמר דאין ברי עדיף

(ב) תירוץ

(i) לא קאמר דברי עדיף אלא לגבי "ברי טוב ושמא גרוע"

(ג) קשיא

(i) לגבי מקרה מסויים דברי ושמא בכתובות דדיינינן דברי עדיף

(1) קאמרי בגמרא דדין זה ניחא לרב יהודה

(2) וקשה לבעל פלוגתא דרב יהודה דס"ל דשמא עדיף

(3) ותיקשי

(א) דהתם בברי גרוע ושמא טוב משתעי

(ב) ואמאי קאמרי דלרב יהודה ניחא מחמת דס"ל דברי עדיף

(ד) תירוץ

(i) לשון תוספות

(1) "ומיהו י"ל דהוי מצי למימר ולטעמיך וכן בבית והעליי' וכו'"

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) משמע

(1) דמתרצים לקושייתן בכתובות דהוה מצי למימר ולטעמיך

(2) ומוסיפין

(א) דיכולין נמי לשנויי בהאי תירוצא

(ב) לקושיא דומה דמצינו להקשות על רב יהודה בבא מציעא

(ii) ברם

(1) לא כן משמעו דתוספות

(א) דשיעור דבריהם היינו דבהאי "וכן" רצונם לומר

(i) דכמו שיש להקשות על רב יהודה בכתובות

1. דנקטי התם דרב יהודה ס"ל ברי עדיף אף בברי גרוע ושמא טוב

(ii) כמו כן

1. לרב יהודה בבבא מציעא נמי קשה

2. דנקטי התם דרב יהודה ס"ל ברי עדיף אף בברי גרוע ושמא טוב

(ב) ולבסוף מתרצי בענין אחר להני ב' קושיות

(ג) ואינן מתרצי דהוי מצי למימר ולטעמיך

(ב) תירוץ

(i) מוכרה

(1) דהאי תירוץא דלטעמיך בגליון נאמרה ולא ע"י תוספות עצמן

דף קלה:

רשב"ם ד"ה הרי זה אינו כלום

- 1) משנה כמבואר ברשב"ם
א) מי שמת ונמצאת דייתיקי קשורה על יריכו הרי זו אינו כלום
ב) דלא גמר להקנות לנכסיו לאחר אלא כשאותו אחר יקבל לדייתיקי
- 2) גמרא להלן
א) כי אתא רב דימי אמר דייתיקי מבטלת דייתיקי
- 3) רשב"ם
א) היינו דוקא בדכתב לי לראשון ולא זיכה לי לראשון
- 4) מהרש"א
א) ומשמע מרשב"ם להלן
i) דאי לאו דכתב נותן דייתיקי לשני
ii) אכן הוה זכה ראשון בנכסיו אע"ג דלא קיבל לדייתיקי
ב) והיינו דלא כרשב"ם דידן

דף קלו.

רשב"ם ד"ה ואלו היתה קבלה ובדין ד"ה מוכיח עליו

(1) משנה

- (א) הנותן מתנה מהיום ולאחר מיתה דבריו קיימין
- (ב) ולר' יהודה
 - (i) איצטריך למיכתב "מיומא דנן" -- כלומר "מהיום" -- בשטר
 - (ii) כדי להוכיח דמקני לי' לגוף מהיום
- (ג) לר' יוסי

- (i) לא איצטריך למיכתב מיומא דנן
- (ii) משום דזמנו של שטר מוכיח עליו

(2) רשב"ם

(א) חלק א'

(i) הלכתא כר' יוסי

- (1) בין בממון בין באיסור
- (2) דזמנו של שטר מוכיח עליו

(ii) קשיא

(1) אמאי מצריך רב למיכתב "מן יומא דנן" בגיטין

(iii) תירוץ

(1) לרווחא דמילתא משום חומרא דעריות

(ב) חלק ב'

(i) גאונים סבירא להו

(1) דנהיגי כר' יהודה אפילו בממון כתקנת רב בגיטין

(ii) ומוכרח דסבירא להו דהלכה כר' יוסי

(1) טעם א'

(א) דאלו היתה קבלה בידם דהלכה כר' יהודה לא היו מניחין הלכה ומפרשין מנהג

(2) טעם ב'

(א) "ועוד שלא אמרו כי הלכה אפילו בממון כתקנת רב בגיטין אלא נהגו"

(3) מהרש"א

(א) הני תרי טעמי חדא נינהו ולא גרסינן "ועוד"

דף קלו:

תד"ה לא קנה ותד"ה והתניא

- (1) ר' יוחנן ס"ל דקנין פירות כקנין הגוף דמי
- (2) גמרא לשיטת ר' יוחנן
 - (א) במקרה
 - (i) דאב כתב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה
 - (1) דלאב יש לו קנין פירות ולבן יש לו קנין הגוף
 - (ii) ומכר בן לקנין הגוף שלו ולאח"כ מת בן בחיי אב
 - (iii) אין ללוקח כלום
 - (ב) מכר האב אינן מכורים אלא עד שימות
- (3) ברייתא דרשב"ג ורבי
 - (א) נכסי לך (לראשון) ואחריך לשני
 - (i) וירד ראשון ומכר ואכל
 - (1) רבי
 - (א) שני מוציא מיד הלקוחות
 - (2) רשב"ג
 - (א) אין לשני אלא מאי ששייר ראשון
- (4) גמרא
 - (א) אוקמי לטעמייהו דרשב"ג ורבי ככה
 - (i) רשב"ג
 - (1) ס"ל דאחריך שאני והלכך מצי ראשון למכור לנכסי'
 - (2) כלומר
 - (א) מדאמר לי' נותן לראשון נכסי לך ואחריך...
 - (ב) מצד האי מלה "אחריך"
 - (i) זיכה נותן לראשון בכח למכור לנכסיו
 - (ii) ואם מכר ראשון אין לשני אלא מאי ששייר ראשון
 - (ii) רבי
 - (1) לא ס"ל דאחריך שאני
 - (2) והלכך לא מצי ראשון למכור לנכסי'
- (5) מהרש"א
 - (א) קשיא
 - (i) אמאי נקטי דרשב"ג קא סמיך על אחריך שאני

- (ii) דלמא ס"ל דהיינו טעמא דמצי מכור
- (1) משום דס"ל כר' יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי
- (2) ונימא דקסבר ר' יוחנן
- (א) דמחמת דקנין פירות כקנין הגוף דמי
- (ב) מצי בעל קנין פירות למכור לנכסי
- (ב) תירוץ
- (i) אף לר' יוחנן
- (ii) בלא אחריו לא מצי בעל קנין פירות למכור נכסיו ללוקח כדי דלא לישייר כלום לשני
- (iii) והא ראי' ממשנה דידן
- (1) דבהכותב נכסיו לבנו
- (א) אע"ג דאב דיש לו קנין פירות ומצי למכור זכות אכילת פירות בחייו
- (ב) מ"מ קתני שלא מצי למכור שום זכות בנכסיו לאחר מיתתו
- (6) המשך גמרא דידן
- (א) ניהדר לשיטת ר' יוחנן
- (i) דכשמכר בן לקנין הגוף שלו ולאח"כ מת בן בחיי אב
- (ii) אין ללוקח כלום
- (ב) שאלה
- (i) למי חוזרים הני נכסים דלא עוברים ללוקח
- (ג) תשובה
- (i) לשיטת רשב"ם
- (1) חוזרים לנכסי יורשי האב
- (א) מחמת דלאב הי' קנין פירות עד שעת מיתתו
- (ב) וקנין פירות כקנין הגוף דמי
- (ii) לשיטת ריב"ם
- (1) חוזרים ליורשי הבן דירשו לקנין הגוף של בן בשעת מיתתו
- (2) דר' יוחנן מודי
- (א) דבקנין הגוף תליא מילתא
- (ב) לענין למי להחזיר נכסים דלא עברו לפי כוונת מוריש
- (7) ברייתא ד"אחריך"
- (א) נותן שאמר נכסי לראשון ואחריו לשני ואחריו לשלישי
- (i) דינו
- (1) דראשון נוטל קנין פירות כל ימי חייו דראשון
- (2) ולאח"כ נוטל שני לקנין פירות כל ימי חייו

(3) ולבסוף נוטל שלישי בין לקנין פירות בין לקנין הגוף

(ii) ברם

(1) כשמת שני בחיי ראשון

(2) לא מצי שני או יורשיו לירד לנכסים

(ב) שאלה

(i) למי יחזרו הני נכסים

(ג) תשובה

(i) ברייתא

(1) יחזרו נכסים ליורשי ראשון דלהם הי' קנין פירות

(ii) {ישנה עוד ברייתא ב' אבל איננה נחוצה לביאור זו}

(ד) ונחלקו הוה אמינא ומסקנא דגמרא בביאור ברייתא זו

(8) תוספות

(א) כן תפרש להוה מינה אליבא דר' יוחנן

(i) היינו טעמא דס"ל לברייתא דיחזרו נכסים ליורשי ראשון

(1) משום דקנין פירות כקנין הגוף דמי

(2) וראשון בעל קנין פירות הי'

(3) ואף לענין למי להחזיר נכסים קסבר ר' יוחנן דקנין פירות עיקר

(ii) לקמן מקשינן בתוספות מ"ש מכר בן בחיי אב דחוזרין לבעל קנין הגוף

(ב) כן תפרש למסקנא אליבא דר' יוחנן

(i) היינו טעמא דס"ל לברייתא דיחזרו נכסים ליורשי ראשון

(ii) דאע"ג

(1) דבעלמא חוזרין נכסים לבעל קנין הגוף

(2) דר' יוחנן מודי דלענין זה קנין הגוף עיקר

(iii) שאני הכי

(1) כדאמרינן לעילי אליבא דרשב"ג

(2) מדאמר לי' נותן לראשון נכסי לך ואחריו...

(3) מצד האי מלה "אחריו"

(א) זיכה נותן לראשון בכח למכור לנכסיו

(ב) ואם מכר ראשון אין לשני אלא מאי ששייר ראשון

(4) אשר בגין כך

(א) ראשון אע"ג דאינו אוכל פירות אלא לחייו

(ב) מ"מ חשיב כאלו יש לו נמי כעין קנין בגוף

(9) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לריב"ם

(i) להוה אמינא תיקשי

(1) הרי במכר הבן ומת בחיי אב

(2) ס"ל לר' יוחנן דנכסים חוזרין ליורשי הבן דיש להן קנין הגוף

(10) מהרש"א

(א) תירוץ

(i) צודק

(1) דאליבא דהוה אמינא מוכרח

(א) דלא מצי ריב"ם לאוקמי' לשיטתו

(i) דבמת בן בחיי אב חוזרין נכסים ליורשי הבן

(ב) ומוכרח ריב"ם אליבא דהוה אמינא למיזל בשיטת רשב"ם

(i) דיחזרו נכסים ליורשי האב מחמת דאב בעל קנין פירות הי' עד מותו

(ii) והא

(1) דקאמר ריב"ם דאף לר' יוחנן חוזרין נכסים ליורשי הבן

(2) היינו לפי מסקנא דגמרא דאף לר' יוחנן

(א) בעלמא חוזרין נכסים לבעל קנין הגוף

(3) ובברייתא שאני דינא

(א) מחמת דאמר "אחריו"

(ב) כדאמרינן לעיל

(11) שמעתתא דסבתא

(א) נכסי לראשון (סבתא) ואחריו לירתאי (ברת)

(i) אז

(1) אית לה לסבתא קנין פירות בחיי'

(2) ואית לה לברת קנין הגוף

(ii) ואם מתה סבתא בחיי ברת

(1) אז אית לה לברת בין קנין פירות בין קנין הגוף

(ב) ברם במקרה דמת ברת בחיי סבתא

(i) ס"ל רב ענן מצד איזה טעם דיורשי ברת אינן נוטלין לנכסים

(ג) שאלה

(i) למי יחזרו הני נכסי

(ד) תשובה

(i) חוזרין ליורשי סבתא

(12) המשך תוספות

(א) קשיא לריב"ם

(i) מסתבר דחוזרין ליורשי סבתא מחמת דהיתה בעלת קנין פירות עד שמתה

(ii) ותיקשי

(1) דלריב"ם דס"ל דחוזרין לבעל קנין הגוף

(2) הוי להו לחזור ליורשי ברת דהיא היתה בעלת קנין הגוף

(ב) תירוץ

(i) הכי נמי שאני מחמת דאמר נותן לסבתא ו"אחריך" לברת

(ii) והלכך להאי סבתא

(1) לא זו בלבד דקנין פירות הי' לה

(2) אלא אף זו דהי' לה כעין קנין הגוף

(13) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי כמו כן **לכ"ע**

(1) {כלומר לאו דוקא לרב ענן -- ונראה דכן גרסינן במהרש"א ודאין גורסין לר"ע}

(ii) דבברייתא דאחריך

(1) חוזרין נכסים ליורשי ראשון דהוי בעל קנין פירות

(2) ולא ליורשי שני דלכאורה הוי בעל קנין הגוף

(ב) תירוץ

(i) אין לו לשני דין קנין הגוף

(ii) דהרי נותן צווה דאפילו אם ירד שני לפירות אזי כשמת יעברו נכסים לשלישי

דף קלז:

תד"ה לא החזירו ובא"ד אבל רבא סבר

(1) הקדמה א'

(א) כשעושיין תנאי למעשה

(i) צריכין ראשית לקבוע אלו תנאו קיים או תנאו בטל

(ii) תנאו קיים משמעו

(1) דאי לאו דמקיים תנאו אין מעשהו כלום

(iii) תנאו בטל משמעו

(1) דאף אי לא מקיים לתנאו מעשהו מעשה

(ב) כגון

(i) בגוונא

(1) דמי שאמר הרי זה גיטיך על מנת שתחזירי לי את הנייר"

(2) "מעשה" משמעו הרי זה גיטיך

(3) תנאי משמעו החזרת הנייר

(4) אי תנאו בטל

(א) אז מעשהו (הרי זה גיטיך) קיים אף אי לא קיים לתנאו בהחזרת הגט

(5) אי תנאו קיים

(א) אז

(i) אם מקיים לתנאו ע"י חזרה אז מעשהו (הרי זה גיטיך) קיים ומגורשת

(ii) אם לא מקיים לתנאו (דליכא חזרת נייר) אז מעשהו (הרי זה גיטיך) אינו קיים ואינה מגורשת

(ג) שים לב

(i) ד"תנאו קיים" ו"קיום תנאי" מושגין נפרדין הן

(2) הקדמה ב'

(א) "על מנת כאומר מעכשיו"

(i) משמעו

(1) דהתנה דמעשה יחול מעכשיו ובלבד שיקיים לתנאו אפילו לאחר מכן

(ב) "על מנת לאו כאומר מעכשיו"

(i) משמעו

(1) דהתנה דמעשה לא יחול עד אותו רגע כשמקיים לתנאו

(3) הקדמה ג'

(א) כדי דליהוי תנאו קיים איצטריך דיהא

- (i) תנאי כפול
- (ii) תנאי קודם למעשה
- (iii) תנאי ומעשה בדבר אחר
- (iv) ועוד דברים
- (ב) ואי לא הוי אפילו חד מהני דברים
 - (i) תנאו בטל
- (ג) תנאי ומעשה בדבר אחר משמעו
 - (i) דאיצטריך דמצי לקיים
 - (1) בין לתנאי
 - (א) כגון – בנידון דידן -- חזרת נייר
 - (2) בין למעשה
 - (א) כגון – בנידון דידן -- קיום הגט
- (ד) ר"ת ס"ל דבממון נמי איצטרכי הני דברים כדי שיהא תנאו קיים
 - (ה) שים לב
 - (i) דבגוונא דמייתנין לעיל בההוא דאמר הרי זה גיטיך וכו'
 - (ii) אי סבירא לן דעל מנת כאומר מעכשיו דמי
 - (1) אז מצי לקיים בין לתנאי בין למעשה
 - (2) והוי תנאי ומעשה בדבר אחר
 - (3) ותנאו קיים
 - (4) ואין מעשהו קיים אי לאו דמקיים לתנאו ע"י חזרת נייר
- (iii) ברם אי סבירא לן דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
 - (1) אז לא מצי לקיים בין לתנאי בין למעשה
 - (2) ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחר
 - (3) ותנאו בטל
 - (4) ומעשהו קיים אף בלא חזרת נייר
- (4) ברייתא גיטין עה.
 - (א) הרי זה גיטיך על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת
- (5) גמרא
 - (א) רבא
 - (i) תנאו בטל מצד דמעשה (הרי זה גיטיך) קודם לתנאי (החזרת הנייר)
 - (ii) ומהאי טעמא מגורשת אף ללא חזרת נייר
 - (ב) רב אדא בר אהבה
 - (i) על מנת לאו כאומר מעכשיו

(ii) והלכך

- (1) לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחר
- (2) ותנאו בטל ומגורשת אף ללא חזרת נייר

(ג) רב אשי

- (i) כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי
- (ii) והלכך

- (1) תנאי ומעשה בדבר אחר הן
- (2) ותנאו קיים

(3) ומגורשת כד לאחר זמן מחזירה לנייר

(6) גמרא דידן

(א) אמר רבא

- (i) אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי
- (1) לא החזירו לא יצא

(ii) הרי דתנאו קיים ואם לא קיימו לתנאו אין מעשהו קיים

(7) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) בנידון דידן

- (1) אמאי קאמר רבא דתנאו קיים
- (2) ולא יצא אא"כ קיים לתנאו ע"י חזרה

(ii) הרי

- (1) אי ס"ל רבא דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
- (2) הכא נמי אין תנאי ומעשה בדבר אחר

(א) דהרי בעידן דקיימו לתנאי בחזרת אתרוג

(ב) לית לי' אתרוג בכדי לצאת בו

(3) וא"כ ליבטל לתנאי וליקיים מעשהו אף אי לא החזירו לאתרוג

(4) ואמאי אמרת דלא יצא אם לא החזירו לאתרוג

(8) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) אמאי לא הקשו נמי דליתנהו לשאר דברים הנצרכים כדי שתהא תנאו קיים
- (ii) ומכ"ש

(1) רבא דבגיטין מסתמך ליבטל לתנאו מחמת דמעשהו קודם לתנאי

(2) הול"ל נמי הכי דבטל מהאי טעמא גופא

(3) דהרי מעשהו (אתרוג זה נתון לך) קודם לתנאו (על מנת שתחזירהו לי)

(ב) תירוץ

(i) אגן בדיני ממון קאי דהרי דנין בקנין אתרוג

(ii) ובממון לא איצטרכי להני דברים

(ג) קשיא

(i) הרי קבענו דלר"ת איצטרכי הני דברים אפילו בממון

(ד) תירוץ

(i) כל דברים הנצרכים לתנאי יכול להיות דאכן איתנו בנידון דידן

(1) כגון

(א) יכול להיות דכפלו לתנאו

(ב) ודאמר לתנאי לפני מעשה

(i) ואל תיקשי לך הא דבגמרא מביאין גוונא בי' מעשה קודם לתנאי

(ii) דהספר לא דק ולא האריך למידק דמיירי בתנאי קודם למעשה

(ii) חוץ מתנאי ומעשה בדבר אחר

(1) דלא מצי ליהוי תנאי ומעשה בדבר אחר אי לאו דס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי

(iii) והלכך לא מקשינן בתוספות דליהוי תנאו בטל אלא מצד דליכא תנאי ומעשה בדבר אחר

(9) תוספות

(א) תירוץ לקושייתן לרבא

(i) רבא

(1) אכן פליג ארב אדא בר אהבה וס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי

(ii) והלכך

(1) בגמרא דידן תנאי ומעשה בדבר אחר הן

(2) ותנאו קיים

(3) והלכך לא יצא אא"כ לאחר זמן מחזירו לאתרוג

(10) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אי ס"ל רבא דעל מנת כאומר מעכשיו דמי

(1) אמאי בגיטין קא פליג רבא ארב אשי

(ב) תירוץ

(i) לדידך נמי תיקשי

(1) אי ס"ל רבא דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי

(2) אמאי בגיטין פליג רבא ארב אדא בר אהבה

(ג) קשיא

(i) חלק א'

- (1) לעולם אימא לך דרבא קסבר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
 (2) ואכן לא פליג ארב אדא בר אהבה
 (3) ולרווחא דמילתא קאמר
 (א) דלא זו בלבד
 (i) דרב אדא בר אהבה צודק
 1. דתנאו בטל מחמת דאין תנאי ומעשה בדבר אחר
 (ב) אלא אף זו
 (i) דיכול להיות דתנאי בטל נמי משום דמעשה קודם לתנאי
 (ii) חלק ב'
 (1) נמצא דקושייתן לתוספות במקומה עומדת
 (א) אי ס"ל רבא דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
 (ב) מובן הא דבגיטין
 1. קא פליג רבא ארב אשי
 2. ודס"ל כרב אדא בר אהבה
 (ג) ברם
 (i) אי ס"ל רבא דעל מנת כאומר מעכשיו דמי
 (ii) ודפליג ארב אדא בר אהבה בגיטין
 (iii) תיקשי אמאי בגיטין קא פליג רבא ארב אשי
 (ד) תירוץ מבוסס על תוספות בגיטין וקידושין
 (i) צודק דבגיטין
 (1) מוכרח דרבא בשיטת על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
 (2) ודפליג התם ארב אשי
 (3) ודס"ל התם כרב אדא בר אהבה
 (ii) וכוונו תוספות הכא למימר
 (1) **דרבא בגמרא דידן**
 (א) אליבא דהלכתא אזיל
 (ב) דעל מנת כאומר מעכשיו דמי
 (2) ודהאי רבא **דגמרא דידן** פליג ארב אדא בר אהבה
 (3) משא"כ רבא בגיטין
 (א) לשיטת רב אדא בר אהבה קאמר דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי
 (ב) ולי' לא ס"ל
 (iii) וקמסיים מהרש"א
 (1) דאע"ג דמהלך זו מבוסס על תוספות בגיטין וקידושין

(2) עדיין דחוק הוא

דף קלח.

תד"ה כאן בצווח מעיקרא

(1) הקדמה

(א) חלק א'

(i) מסתברא

(1) דמי שאינו רוצה לקבל מתנה וצווח מעיקרא

(א) ביותר דבריו קיימין שלא לקבל למתנה

(2) מהיכא דשתק ולא צווח אלא לבסוף

(ב) חלק ב'

(i) בכל מקרה דדבריו קיימין ואינו מקבל למתנה

(ii) צריכין לקבוע

(1) אי דבריו קיימין והמתנה הפקר

(2) או דבריו קיימין והדרא למרה

(2) גמרא כריתות כד.

(א) חלק א'

(i) ריש לקיש

(1) הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשרי בה

(2) דבריו קיימין והפקר היא וכל המחזיק בה זכה

(ii) שים לב

(1) דלא כתיב

(א) אלו ריש לקיש בשתק מעיקרא איירי

(ב) או בשתק ולבסוף צווח איירי

(2) ופליגי רשב"ם ותוספות בזה כדנבאר להלן

(iii) רב ששת במסכת כריתות

(1) רישא

(א) מי ששתק ולבסוף צווח ואמר [אי אפשרי בה] [בטילה]

(ב) אין בדבריו כלום

(2) סיפא

(א) מי ששתק ולבסוף צווח ואמר [בטילה] [אי אפשרי בה]

(ב) דבריו קיימין

(ג) ולכאורה משמעו דבריו קיימין והדרה למרה

(iv) שים לב

- (1) דנבאר להלן דפליגי רשב"ם ותוספות
- (א) באיזה לשון השתמש מקבל ברישא ובסיפא דרב ששת:
 (i) או דאמר "אי אפשי" ברישא ו"בטילה" בסיפא
 (ii) או איפכא
- (ב) חלק ב' – המשך גמרא בכריתות
 (i) קא מקשין
 (1) לריש לקיש מהא דלכאורה משמעו דרב ששת בסיפא דהדרא למרה
 (ii) ומתציין
 (1) אין משמעו דרב ששת דהדרה למרה
 (iii) רשב"ם ותוספות פליגי בביאור קושיא זו ותירוצו
- (3) שיטת רשב"ם
 (א) ריש לקיש
 (i) בצווח מעיקרא ואמר "אי אפשי בה" איירי
 (1) וס"ל דדבריו קיימין והפקר הן
 (ב) רב ששת כמבואר לשיטת רשב"ם על ידי תוספות ומהרש"א
 (i) רישא
 (1) בשתק ולבסוף צווח "אי אפשי בה" לא אמר כלום
 (2) ומתיישב שפיר לריש לקיש
 (א) דבשתק ולבסוף צווח לא קא איירי ריש לקיש
 (ב) וקליש מחאתו מהיכא דצווח מעיקרא כמו דקבענו בהקדמה
 (ii) סיפא
 (1) בשתק ולבסוף צווח ואמר ד"בטילה" דבריו קיימין והדרה למרה
 (א) ד"בטילה" לישנא אלימי היא ומועילה אף בשתק ולבסוף צווח
 (iii) והלכך מקשין
 (1) דסיפא אינה מתיישבת לריש לקיש
 (א) דס"ל דדבריו קיימים הפקר הן ולא הדרה למרה
 (2) ואם תאמר
 (א) הרי ריש לקיש לא קא איירי אלא בצווח מעיקרא
 (3) תריץ
 (א) מ"מ אינה מתיישבת לריש לקיש
 (ב) דמסתברא דלשיטתו דריש לקיש
 (ג) כל היכא דדבריו קיימין
 (i) אף בענין דלא עסק בי' ריש לקיש גופי'

- (ii) הפקר הן ולא הדרה למרה
- (iv) ולבסוף מתרצין דרב ששת לא כיוון למימר דהדרה למרה
- 4) שיטת תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) ריש לקיש
- (i) בשתק ולבסוף צווח ואמר "אי אפשרי בה" איירי
- (1) וס"ל דאף בכהאי גוונא דבריו קיימין והפקר הן
- (ב) שאלה
- (i) שמא נוקמא לרישא דרב ששת כמו דאוקמי' רשב"ם
- (ii) כלומר דבשתק ולבסוף צווח כשאמר "אי אפשרי בה" לא אמר כלום
- (ג) תשובה
- (i) לא יתכן לאוקמי' ככה
- (ii) דלשיטת תוספות תיקשי
- (1) דלא תתיישב האי רישא לריש לקיש
- (2) דהרי ריש לקיש ס"ל דבהאי גוונא דבריו קיימין
- (ד) אלא מוכרח לשיטת תוספות
- (i) דרב ששת ברישא דידי' בדאמר "בטילה" מיירי
- (ii) וס"ל דבטילה לישנא דקלישא הוא והלכך לא אמר כלום
- (iii) והלכך מתיישבת רישא דרב ששת לשיטת ר"ל
- (ה) עכשיו
- (i) עלינו לאוקי לסיפא באופן דלכאורה אינה מתיישבת לריש לקיש
- (ii) הלכך
- (1) אוקמה בדאמר אי אפשרי בה
- (iii) נמצא
- (iv) דרב ששת ס"ל בסיפא דידי'
- (v) דבשתק ולבסוף צווח וקאמר "אי אפשרי בה" דבריו קיימין ולכאורה דהדרה למרה
- (vi) וניחא
- (1) הא דקאמרי שדברי רב ששת בסיפא אינם מתיישבין עם דברי ריש לקיש
- (2) דהרי ריש לקיש ס"ל דבשתק ולבסוף צווח דבריו קיימין והפקר הן
- (vii) וניחא נמי
- (1) הא דמתרצין דריש לקיש מצי למיזל בשיטת ריש לקיש
- (2) דבסיפא דידי' לא כיוון רב ששת למימר דהדרה למרה

דף קלט:

תד"ה גבי יובל וד"התם אינהו אפסידו אנפשייהו

(1) הקדמה

(א) למזון האשה והבנות

(i) לא טורפין מלקוחות אבל מיורשין מיהא גביא

(ב) ביובל

(i) חוזרין נכסים מלוקח אבל אין חוזרין מיורש

(2) גמרא כמבואר בתוספות ד"ה גבי יובל ובמהרש"א

(א) מדאורייתא בעל יורש הוי בנכסי אשתו ולא לוקח

(ב) רבנן תיקנו דלוקח הוי בגוונא

(i) דבלא"ה יפסידו או בעל או אחרים

(ii) באופן דלא איפסדי אנפשייהו

(ג) ברם

(i) היכא דמי שהוא יפסיד באופן דלא איפסיד אנפשי'

(ii) בין אם עושין תקנה בין אם אין עושין תקנה

(iii) אז אין עושין תקנה

(iv) ומניחין דבריהם כדין תורה דבעל יורש הוי

(ד) הלכך

(i) אלמנה ניזונית מנכסים שהביאה אשה לבעלה

(1) דבעל יורש הוי

(2) ולא מתקנין לטובתו דיהא לוקח שלא תאכל אלמנה מנכסיו

(3) משום

(א) דע"י תקנה זו תפסיד אלמנה

(ב) הניחו לבעל כיוורש כדין תורה

(ii) היורש את אשתו אין נכסיו חוזרין ביובל

(1) משום דבעל יורש הוי ולא לוקח

(2) דהכא נמי

(א) מדאיכא פסידא לבעל להיות לוקח

(ב) ופסידא ליורשי אשה אי יורש הוי

(ג) הניחו לבעל כדין יורש

(iii) לר' יוסי בר' חנינא

(1) תקנו באושא דאשה שמכרה בנכסי מלוג שלה

(א) דבעל לוקח ראשון הוי ומוציא מלקוחות אשתו

(2) דהתם

(א) הגם דבתקנה זו יפסידו לקוחות

(ב) מ"מ אינהו דאפסדי אנפשייהו

(3) תד"ה התם אינהו

(א) הקדמה

(i) חלק א'

(1) קרקע שנטרף מלוה ע"י בעל חובו

(2) יכולין לפדותה לווה ויורשי לווה אבל לא לוקח מן הלוה

(ii) חלק ב'

(1) קרקע שנטרף מלוה ע"י בעל חובו

(א) אין פודין לווה ויורשי לווה לקרקע

(i) אלא מן המלוה עצמו

(ii) ולא מן הלוקח מן המלוה או מיורש מן המלוה

(ב) חלק ב'

(i) במקרה

(1) דאשה מלוה טרפה קרקע מן הלוה

(2) ואינסיבא ומתה

(3) אז אין פודין לקרקע מן בעלה

(ג) חלק ג'

(i) במקרה

(1) דמלוה טרף קרקע מאשה לווה ואינסיבא ומתה

(2) לא מצי בעלה לפדות לקרקע מן המלוה

(4) תוספות בגמרא דידן כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) היינו טעמא דלוה לא מצי לווה לפדות מבעל המלוה משום דבעל לוקח הוי

(ii) ותיקשי דניחוש להפסדו דלוה ולא נתקן לבעל המלוה להיות לוקח

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי קבענו דלענין לפדות קרקע מן בעל המלוה

(ii) לא נ"מ

(1) אלו הוי בעל יורש או לוקח

(2) דאין פודין לקרקע אפילו מיורשו של המלוה

(ב) ולא הוי להו להקשות אלא כזה

(i) היינו טעמא דבעל הלוה לא מצי לפדות מן המלוה משום דבעל לוקח הוי

(ii) ותיקשי ניחוש להפסדו דבעל ולא נתקן לו להיות לוקח

הדרן עלך יש נוחלין

ז' אייר תשס"ו